

Modalen Kommune
Avd. Landbruk v/Marius Flemmen Knudsen

Dato 19.05.2019

Fornyng av konsesjonsvilkår – Modalsvassdraget

Den 3. mai 2019 fekk Modalen Elveigarlag ein førespurnad frå Landbrukskontoret i Modalen Kommune der ein ynskjer innspel til eit felles krav om vilkårsrevisjon for vassdraga i Vaksdal, Modalen, Vik, Kvam og Voss (Ref. 19/1-19/764).

Modalen Elveigarlag har i mange år kjempa for at regulanten i Modalsvassdraget og det offentlege skal ta eit større ansvar for dei begrensingar som kraftutbygginga i vassdraget har medført når det gjeld fiskebestanden og reproduksjonen av fisk i elva .

Sidan 1997 har elva stått som referanse-elv for surleiksutvikling nasjonalt.

I 2014 starta prosessen med å få på plass eit kalkingsanlegg, og arbeidet med å reetablere ein laksestamme i vassdraget.

Då ein såg den gamle stammen som utdøydd.

Modalsvassdraget blir i dag kultivert med Vossolaks - stamma, og målsettinga til elveigarlaget er at elva skal kunna nå gytebestandsmålet til sjøaurestammen som finst her, og den nye laksestammen.

Det vil vere avgjerande for ein framtidig suksess at nødvendige tiltak vert sett i samanheng. Elveigarlaget ser alle framsette krav som samanhengande og viktige.

Vassføring, vasskjemi, temperatur og overføring av nye artar mellom vassdrag

Vassføringa i Modalsvassdraget er endra etter utbygginga, spesielt på strekningen Holmura – Hellandsfoss er vassføringa sterkt redusert.

Det er tider av året der det ikkje vert sleppt vatn over Hellandsfossen i det heile og fisketrappa er stengt (01.10 – 15.04.)

For Modalsvassdraget gjeld då at anadrom fisk som har gytt ovanfor Hellandsfoss ikkje har moglegheit til å vandra ned elva igjen.

Områda ovanfor Hellandsfossen er i dag verdifulle produksjonsareal for yngel.

Med utbygging av pumpekraftverk i den øvre delen av vassdraget endrar regulanten den naturlege vassføringa i elva.

Ein flyttar vatn mellom dei ulike vassdraga i området, utan å ta omsyn til opphavelig naturleg vassføring i eit vassdrag gjennom året.

Vi har også erfart at slik flytting av vatn har ført til unaturleg høg vassføring i elva og flom med gytefisk som «strandar» på land.

Også vasskjemien vert påverka negativt når store mengder vatn med ulik surhets grad vert flytta mellom dei ulike vassdraga i området. Ein ser og at gassovermetning er eit problem nedstrøms Hellandsfoss.

Temperaturen er ein viktig faktor for vekst i elva. I ei regulert elv der ein heile tida tappar botn-vatn vil ein vinterstid få unaturleg høge temperaturar, og tilsvarande låge sommar temperaturar. Dette forstyrrar balansen mellom vinter og dvale og sommar og tilvekst for yngelen. Ved å flytte vatn vil ein også flytte temperaturen.

Det er vist at ein gjennom prosessen med å pumpe vatn mellom ulike vassdrag, spreier nye artar mellom vassdraga. Eit eksempel på dette er at røye som ikkje er naturleg tilhøyrande i Modalsvassdraget no etablerer seg i Stølsdammen og Steinslandsvatnet. Ørret og røye konkurrerer om det same habitatet og maten.

Fisketrapp

Fisketrappa i Hellandsfossen har ikkje fungert optimalt sidan den blei satt i drift i 1984. Dette er det fleire grunnar til.

Oppvandring

Fisk blir ståande i utløpet frå kraftstasjonane under Hellandsfossen i staden for å gå opp trappa. Det er ikkje montert ledegrind eller anna hinder som leder dei mot fisketrappa

Utvandring av smolt

i utvandringsperioden har fisketrappa vore stengt, i tillegg er inntaket til Hellandsfossen kraftverk ikkje utstyr med ledegrind for å hindre fisk i å gå gjennom kraftverket. Det har vore slept vatn over Hellandsfossen men dette er ikkje optimalt og ein burde leda fisken ned fisketrappa ved utvandring.

Opningstider for fisketrappa

Det er fastsett datoar for når trappa skal opnast og når den skal stengjast. Tids-perioden her er ikkje i samsvar med det vi veit om vandringsmønsteret til anadrom fisk.

Avslag frå turbin i Hellandsfoss Kraftverk (BKK)

Om det skjer ein episode med avslag frå turbinen i Hellandsfoss, vil dette medføre ein momentant stopp i vatn tilførselen i elva nedstrøms Hellandsfoss, med tørrlegging av elva som resultat. Dette er ein situasjon som kan vedvare i inntil ein time. Vasstanden kan då endra seg frå 35 m³/s til ca. 2 m³/s Dette har naturlegvis konsekvensar for all fisk på strekningen frå Hellandsfoss til Mo.

Sedimentering av elvebotnen som følgje av liten/lav vassføring

Sedimentering av elve-botnen ser ein i regulerte elvar der dei naturlege flom periodane gjennom året ute blir. Slike flom periodar «rører om» på elvebotnen og skapar skjul til yngelen, noko som er særskilt viktig for overlevelsen.

Krav Modalen elveigarlag meiner må vurderast i samband med revisjonen

- Utvandringproblematikk: Smolten som produserast i områda overfor Hellandsfossen risikerer å gå gjennom eit kraftverk og ikkje overleva. Det må i verk setjast tiltak som hindrar smolten i å fylgje vatn-straumen inn til kraftverka.
- Minstevassføring: Det må vere ei minstevassføring gjennom hele året frå Holmura til Hellandsfossen for at fisken skal kunna vandre.
- Fisketrappa må vere open gjennom hele året for å sikre ei trygg ned-vandring.
- Det må gjerast førebyggjande tiltak for å hindre fisk på vandring opp elva i å bli ståande i kraftverks-utløpet.
- Avslag: Tiltak må gjerast for å hindre tørrlegging av elvestrekningen Helland – Mo, då slike episodar vil kunne drepe store deler av yngel produksjonen i elva.
- Det bør gjerast tiltak i elva for å hindre sedimentering av elvebotnen og tiltaka bør ha en viss frekvens.
- Det bør setjast i gang kultiveringstiltak for å ivareta sjø-ørret stammen i vassdraget.
- Det bør gjerast tiltak for å hindre spreining av artar mellom vassdrag, overvaking og tiltak for å fjerne ikkje tilhøyrande artar bør prioriterast.

Resultatet av å la elva «gå sin gang» er at dei naturlege førekomstane av laks og aure som er i vassdraget blir borte.

I konsesjonen som gjeld no står det mellom anna at regulanten kan bli pålagt å drive klekkeri og anna kultiveringsarbeid i vassdraget.

Det bør stillast strengare krav til korleis regulanten sitt økonomisk bidrag og ansvar for laks og sjøaure skal vera i den neste konsesjonsperioden.

Med helsing

Modalen Elveigarlag

Linda Neset
Styreleiar